

VOORWOORD

LODE WILS 1929-2024

Op 10 december laatstleden overleed Lode Wils. Hij was bijna een halve eeuw, vanaf 1981, lid van de redactie van *WT* en was actief tot enkele dagen voor zijn dood. Zijn laatste mail aan de redactie dateert van 5 december, zijn laatste boekbespreking verscheen in nr. 2 van de lopende jaargang. Zijn werk als historicus was niet alleen voor dit tijdschrift van groot belang. Hij oefende een diepgaande invloed uit op de kennis over de geschiedenis van de Vlaamse beweging en dus de communautaire geschiedenis van België. Zijn collega's in de redactie hebben van het eerste nummer van deze jaargang een lijvig huldenummer gemaakt dat hem werd aangeboden op een viering op 29 maart naar aanleiding van zijn 95ste verjaardag anderhalve week eerder op 18 maart 1929. Lode beschouwde dit als een afronding van zijn leven als historicus. De redactie biedt Lodes nabestaanden haar medeleven aan. Ze zet zijn werk verder met dit nieuwe nummer.

Ludo Stynen belicht de discussie in de schoot van de Académie royale de Belgique tussen het Vlaamsgezinde boegbeeld Ferdinand Augustijn Snellaert (1809-1872) en procureur-generaal Mathieu Leclercq (1796-1889) over het gebruik van de taal in het gerecht, en bij uitbreiding over de relatie tussen Vlamingen en Walen in België. Aanleiding was de politieke commotie over het rapport van de Grievencommissie (1856-1857) die maatregelen voorstelde ter erkenning van het Nederlands en de mediatieke gerechtszaken rond de terdoodveroordeelde en terechtgestelde Jan Coucke en Pieter Goethals en de Antwerpse flamboyante flamingant Jacob Karsman waarin het gebruik van het Nederlands in gerechtszaken geëist werd. Leclercq, die ook nog even (1840-1841) minister van Justitie was, meende dat een tweetalige Vlaming niet kon weigeren het Frans te gebruiken in publieke betrekkingen met een tegenpartij die het Nederlands niet machtig was. Bovendien mocht niemand in België van een ambt worden uitgesloten die de streektaal niet machtig was. Nederlands leren was zinloos want *“un idiome, intéressant peut-être, archéologiquement et philologiquement parlant, mais d'un usage borné à un petit coin de la terre et y variant pour ainsi dire de village à village”*. Snellaert diende hem van antwoord. Hij voorspelde dat de miskennis van het Nederlands zou leiden tot een denationalisering van de Vlamingen. Zijn opponenten vonden het ongehoord en Snellaerts rede verscheen gecensureerd in het *Bulletin* van de Academie waardoor de ergste stekels werden geschrapt.

Stynen diepte uit het Universiteitsarchief van Gent een brief op van Snellaert, 27 juni 1865, aan de Waalse flamingant Lucien Jottrand die ontgoocheld was over Snellaerts schijnbaar slappe houding. Die repliceerde met de weergave van wat hij werkelijk had gezegd. Lode Wils schreef al in 1955 in zijn *De ontwikkeling van de gedachteninhoud der Vlaamse beweging tot 1914* hoe Snellaert ervan overtuigd was dat de revolutie van 1830 de strijd voor het Nederlands had gekortwiek en dat de regering een denationaliseringspolitiek voerde.

De discussie Leclercq versus Snellaert in de deftige Académie ging gepaard met grote emoties. Emotie-onderzoek is een jonge tak in de steeds evoluerende historische discipline. Het gaat na hoe historische actoren hun emoties rationaliseren en erover getuigen. De jonge Leuvense historicus Jasper Snoeys kijkt met deze bril naar *Cel 269* (1951) waarin Ernest Claes (1885-1968) de dagboeknotities die hij maakte in de gevangenis van Sint-Gillis bundelde en herwerkte en *Face au Mur* (1979), het postuum gepubliceerde dagboek van Filip De Pillecyn (1891-1962) over diens tijd in de gevangnissen van Dendermonde en Sint-Gillis en het hechteniskamp van Lokeren. Beide boeken maken deel uit van het in Vlaanderen uitgebreide assortiment geschriften waarin de repressie wordt gehekeld en de slachtoffers van de repressie tot een lotsgemeenschap worden gesmeed. Claes en De Pillecyn schreven dagboeken niet alleen om de verveling tijdens hun gevangenschap te verdrijven, maar ook omdat ze er zich van bewust waren dat hun getuigenissen beeld- en gemeenschapsvormend konden zijn. De emoties die ze in hun boeken etaleren, dienen dat doel. Snoeys stelt vast dat elk schuldinzicht ontbreekt, dat de auteurs zich als slachtoffers zien van de Belgische staat en het verzet dat ook wordt gecriminaliseerd. Lode Wils heeft er herhaaldelijk op gewezen hoe de collaboratie en haar strafrechtelijke nasleep na de Eerste en de Tweede Wereldoorlog de brandstof leverde voor een emotioneel anti-Belgicisme dat de motor was van de Vlaams natievorming.

In de rubriek Forum interviewt Nico Van Campenhout Els Witte over haar recentste boek *Natievorming in België. Tweehonderd jaar historische representaties rond 1830* (2024). Kas Swerts schrijft er een lovende recensie over in dit nummer. De Brusselse historica kent de geschiedenis van de Belgische revolutie als geen ander. Deze kennis zet ze in om twee eeuwen geschiedschrijving over 1830 te analyseren. Ze heeft vanzelfsprekend ruim aandacht voor Henri Pirenne, die zijn weerga niet kent als verbeelders van de Belgische natie, maar ook voor het tegendiscours dat onder meer door Vlaams-nationalistische geschiedschrijvers werd geproduceerd. Ook Lode Wils, krijgt attentie. Hij nam al te gemakkelijk het Belgisch finalisme van Pirenne over en hij onderschatte het belang van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en het Orangisme, aldus Witte.

Nog in Forum publiceert historicus Stefaan Marteel beschouwingen over de digitale *Encyclopedie van de Vlaamse beweging* die in januari 2024 werd gelanceerd. Zijn recensie verscheen in een eerdere versie in de *Nederlandse Boekengids* (september 2024). Marteel bevestigt het ongemeen grote belang van Lode Wils die “met kritisch onderzoek een pioniersrol in de doorbraak van een meer objectieve benadering van de geschiedenis van de Vlaamse beweging [speelde]”.

Bruno De Wever, hoofdredacteur